

Stichting BAK, basis voor actuele kunst

Geadviseerd subsidiebedrag: € 0

Gevraagd subsidiebedrag: € 797.350

Over de instelling

Stichting BAK, basis voor actuele kunst (hierna: BAK), beeldende kunst, presentatie-instellingen, Utrecht

BAK is in 2003 opgericht als presentatie-instelling. Sinds 2017 presenteert ze zich tevens als postacademische instelling. Voor beide functies heeft ze één gezamenlijk plan ingediend. Volgens BAK is er sprake van een ‘osmotische relatie’ tussen beide functies. Er is wederzijdse inspiratie en uitwisseling: makers bij de presentatie-instelling doceren binnen het postacademische programma en vice versa dragen de *fellows* bij aan publieke presentaties. BAK staat voor de ontwikkeling en presentatie van kunst(ideeën) die de wereld verbeteren. Daarbij werkt ze vanuit ‘de driehoek’ kennisproductie, kunst en maatschappelijke actie, en de notie van collectiviteit. Aan de hand van het uitgangspunt ‘How Can We Be More?’ focust ze met haar beleid de komende jaren op gezamenlijkheid, gemeenschapszin en gelijkwaardigheid. BAK benadert publieksgroepen graag als deelnemer en partner en wil hen de komende jaren meer opnemen in haar publieke werk.

Onderstaand advies betreft de activiteiten van BAK als presentatie-instelling. Over haar postacademische activiteiten adviseert de raad afzonderlijk.

Subsidieadvies

De aanvraag voldoet aan de eisen als bedoeld in artikel 3.33 van de Regeling op het specifiek cultuurbeleid.

De Raad voor Cultuur (hierna: raad) adviseert Stichting BAK, basis voor actuele kunst geen subsidie toe te kennen.

Vanwege onvoldoende kwaliteit op (een of meerdere van) de eerste drie beoordelingscriteria zijn de laatste twee criteria conform het beoordelingskader van de raad niet beoordeeld.

Beoordeling

Artistieke/inhoudelijke kwaliteit van de kernactiviteiten

Terugkijkend op de subsidieperiode 2021 - 2024 heeft BAK artistiek-inhoudelijk wisselend gepresteerd. Ze nam met haar focus op actuele maatschappelijke vraagstukken en haar drie zelfbenoemde, overlappende pijlers ‘art’, ‘academia’ en

‘activism’ een duidelijke, politieke positie in. Ook waardeerde de raad de diversiteit van de programmering: er werden veel verschillende kunstenaars gepresenteerd en behalve tentoonstellingen waren er publicaties en een (online) publieksprogramma. Tegelijkertijd vond de raad dat de uitwerking van het presentatieprogramma – de kernactiviteit van een presentatie-instelling in de Culturele basisinfrastructuur (BIS) – de laatste jaren regelmatig te wensen overliet. Tentoongestelde werken pasten niet altijd goed bij de invalshoek die BAK voor een presentatie had gekozen. Soms kon de presentatiewijze aansprekender; de artistieke en de ruimtelijke visie waren dan niet goed op elkaar afgestemd. Door plotse noodzakelijke sluiting van het gebouw in 2023 kwam de programmering aanvankelijk begrijpelijkerwijs in het gedrang. De exposities die BAK in de tweede helft van het jaar elders in de stad organiseerde vond de raad inhoudelijk echter teleurstellend.

Voor de subsidieperiode 2025 - 2028 formuleert BAK een solide theoretisch-politiek kader dat haar onderscheidende signatuur onderstreept. BAK is een presentatie-instelling gestoeld op theorievorming. In de ogen van de raad is BAK, vooral door haar publicaties en postacademische alumni, in het internationale hedendaagse kunstdiscours gekend als plek voor reflectie op en aanjager van debatvorming rond actuele maatschappelijke kwesties. BAK werkt met langlopende onderzoekstrajecten. De programmatische uitwerking van het nieuwe traject ‘How Can We Be More?’ loopt langs zes begrippen: ‘Acces Making’, ‘Agency’, ‘Affordance’, ‘Collectivity’, ‘Endurance’ en ‘Solidarity’. Deze begrippen of thema’s worden om beurten, in blokken van een halfjaar, onderzocht. Elk blok bestaat uit een tentoonstelling, discursieve en educatieve activiteiten en een publicatie, en wordt door een wisselend (internationaal) team van kunstenaars, theoretici en activisten vormgegeven. De serie eindigt in 2028 met een ‘grootschalig collectief project’.

Toch is de raad kritisch over de artistiek-inhoudelijke kwaliteit van het ingediende plan. Het theoretische kader wordt beschreven, maar het presentatieprogramma zelf is zo summier uitgewerkt en toegelicht dat de raad zich op basis van de aanvraag te beperkt een oordeel kan vormen over het te verwachten functioneren van de instelling in de subsidieperiode 2025 - 2028. De aanvraag mist een tot de verbeelding sprekende vertaalslag: hoe wordt de theoretische en politieke visie omgezet in vernieuwende presentaties? De thema’s Acces Making, Agency, Affordance, Collectivity, Endurance en Solidarity zijn breed uitgelegd. BAK werkt ze echter niet uit in een concreet en prikkelend programma. Per thema worden bovendien slechts de namen en vestigingsplaatsen van de personen en partners genoemd met wie BAK wil samenwerken. Bij een instelling die gelijkwaardigheid hoog in het vaandel draagt had de raad op z’n minst graag kort gelezen waarom BAK voor de in het overzicht genoemde kunstenaars kiest. Verder heeft de raad zorgen over de borging van de

artistieke kwaliteit. Per thema, dus elk halfjaar, wordt er met een nieuw team gewerkt. Getuige de aanvraag zijn daarbij geen curatoren betrokken.

In feite mist de raad een toelichting op een deel van het profiel van BAK. De driehoek kennisproductie, kunst en maatschappelijke actie is in het plan geen driehoek met gelijke kanten. Eerder een kern (kennisproductie) met daaromheen twee schillen (kunst en maatschappelijke actie). Want behalve weinig inzicht in de kunst die ze presenteert, geeft BAK ook weinig inzicht in de werking en impact van de component ‘maatschappelijke actie’. De raad vindt deze disbalans tussen de drie facetten van BAK zorgelijk. Verder bevreemdt het hem dat de osmotische relatie tussen de presentatie-instelling en de postacademische instelling, die BAK belangrijk zegt te vinden, nauwelijks wordt onderbouwd. Neem de kunstenaars: wat zij precies bijdragen of bijgedragen hebben aan de gesuggereerde wisselwerking tussen presentatie-instelling, postacademische instelling en de voor BAK zo belangrijke *civic praxis*-activiteiten (zie ‘Maatschappelijke betekenis’) wordt in de aanvraag niet gespecificeerd.

Talentontwikkeling is bij BAK vooral geborgd dankzij het (uit andere middelen gefinancierde) postacademische programma (*fellows* presenteren de resultaten van hun onderzoek bij BAK) en in de jaarlijkse ‘Summer School’, waarvoor ze samenwerkt met de Hogeschool voor de Kunsten Utrecht en de Universiteit Utrecht. Het in 2023 gestarte programma ‘BAK Young Fellows’, voor jongeren tussen de 15 en 19 jaar, is niet alleen gericht op talentontwikkeling, maar ook een mooie manier om de toegankelijkheid van BAK te vergroten. Waaruit het programma en de begeleiding bestaan, is uit het plan echter niet op te maken.

BAK werkt doorgaans niet alleen met internationale kunstenaars, maar ook met internationale coproductiepartners. Wie de (beoogde) partners zijn voor de periode 2025 - 2028 wordt in de aanvraag niet toegelicht. Ook over de publieke presentaties en activiteiten in het buitenland die de instelling ‘met regelmaat’ verwacht te gaan realiseren, had de raad graag meer gelezen.

Maatschappelijke betekenis

De maatschappelijke betekenis van BAK was in de subsidieperiode 2021 - 2024 sterk verknoot met haar artistieke en inhoudelijke programmering. Met thema’s als ‘migratie’, ‘technologie’ en ‘klimaat’ betoonde ze zich maatschappelijk geëngageerd. Haar maatschappelijk engagement uitte zich ook in de *civic praxis*-activiteiten. BAK werkte op basis van gelijkwaardigheid en mede-eigenaarschap samen met lokale gemeenschappen die weinig zeggenschap over hun handelen hebben. Ze richtte zich hierbij op migrantenvrouwen, mantelzorgers en vluchtelingen en betrok ook sociaal-maatschappelijke partijen. Sommige lokale activiteiten, zoals de *community kitchen* ‘bASIC.aCTIVIST.kITCHEN’, werden verbonden aan gelijksoortige initiatieven bij kunstinstituten in het buitenland. De

lokale worteling van BAK werd verder gevoed door samenwerking met het onderwijs (zie ‘Toegankelijkheid’).

Diversiteit en inclusie op het niveau van programma, partners en personeel leken de afgelopen periode geborgd. Wel miste de raad specifieke doelstellingen voor de toekomst op dit vlak. Wat de Fair Practice Code betreft zette BAK wederom stappen op het gebied van fair pay, met een hogere indexering voor 2023 dan geadviseerd en een eigen richtlijn voor kunstenaarsvergoedingen voor bijdragen anders dan aan een tentoonstelling. Mede door onderbezetting en tussentijdse wisseling op het zakelijk leiderschap was de werkdruk hoog en wat de raad betreft zorgelijk.

In de plannen voor de subsidieperiode 2025 - 2028 draagt het theoretisch en politiek kader bij aan de maatschappelijke betekenis van het (summer beschreven) presentatieprogramma. Het uitgangspunt ‘How Can We Be More?’ en de *library of praxis* met de zes begrippen vindt de raad, hoewel nog weinig concreet gemaakt, relevant en actueel. Uit het plan blijkt echter onvoldoende hoe BAK’s programma maatschappelijk zal resoneren. De raad zou graag zien dat de instelling die impact beter over het voetlicht brengt.

BAK geeft aan dat ze in haar *civic praxis* ‘een intensieve relatie aangaat met deelnemers, bezoekers en *publics*, waarbij wederkerigheid, engagement en het opbouwen van een relatie centraal staan’, maar zij gaat verder niet in op toekomstige projecten en hoe die intensieve relatie eruitziet. Ook worden er geen kwaliteitseisen voor de *civic praxis*-activiteiten genoemd – wanneer is iets geslaagd? BAK’s activiteiten zouden aan kwaliteit en impact kunnen winnen door hierop samen met haar gemeenschappen te reflecteren, en door over de werking meer en toegankelijker te berichten aan de bredere buitenwereld (zie ‘Toegankelijkheid’). Het landelijk belang van BAK zou kunnen worden verbeterd door connecties met locaties en instellingen buiten Utrecht te verdiepen en te institutionaliseren.

Het leidende thema van BAK voor de periode 2025 - 2028 gaat over ‘inclusie en het realiseren van een brede toegankelijkheid’. De raad vindt ‘How Can We Be More’ een inspirerend en mooi uitgangspunt voor een divers en inclusief programma. Ook het internationale karakter van de artistieke teams en het werken met lokale gemeenschappen in de *civic praxis* zijn gunstige uitgangspunten om een divers en inclusief programma en dito partners te bereiken. Tegelijkertijd is het risicovol om, zoals BAK doet, geen doelen te stellen op het vlak van diversiteit en inclusie. Ook beschrijft BAK onvoldoende hoe ze haar diversiteitsbeleid ten aanzien van personeel/medewerkers en raad van toezicht vormgeeft, behalve dat ze aangeeft dat ze voor iedereen toegankelijk is. De raad hoopt dat BAK haar diversiteitsbeleid gaat verbeteren.

Op de toepassing van de kernwaarden van de Fair Practice Code, zoals solidariteit, duurzaamheid en vertrouwen, gaat BAK in de aanvraag voldoende in. Het beleid aangaande sociale veiligheid wordt geborgd door een gedragscode voor medewerkers en bezoekers, een Klachtenregeling Ongewenste Omgangsvormen en interne en externe vertrouwenspersonen. Gezien de hoge werkdruk van de afgelopen jaren had de raad graag meer gelezen over de omgang met werkdruk, scholing en welzijn van het personeel.

Op afspraken over honorering en eerlijke beloning wordt in de aangeleverde stukken uitgebreid ingegaan. BAK is aangesloten bij de Richtlijn functie- en loongebouw voor presentatie-instellingen en volgt de Richtlijn Kunstenaarshonoraria.

Toegankelijkheid

De toegankelijkheid van BAK was in de subsidieperiode 2021 - 2024 een heikel punt voor de raad. Er waren veel digitale sessies en publiek werd ook opgezocht met educatie- en participatieprogramma's, maar de marketing en de communicatie liepen achter. BAK richtte zich vooral op doelgroepen uit de eigen achterban en leunde zwaar op een website die bedoeld leek voor een gespecialiseerd (postacademisch) kunstpubliek. Zelfs de voor BAK zo belangrijke *civic praxis*-activiteiten, die haar meer toegankelijk kunnen maken, waren hier nauwelijks zichtbaar. Ook in zijn vorige advies had de raad al kritiek op het marketing- en communicatiebeleid. Hij vindt het des te kwalijker dat er geen verbeterslag is gemaakt, omdat BAK een van de twee presentatie-instellingen is die in de periode 2021 - 2024 jaarlijks 250.000 euro extra ontvangen voor het vergroten van hun landelijk en internationaal publieksbereik. Uit het jaarverslag 2022 bleek bovendien een grove onderbesteding. De instelling zegde medio 2023 toe deze weg te werken in een nieuw plan van aanpak. Dit toegezegde plan heeft de raad niet ontvangen. Hij kon daardoor uiteindelijk niet oordelen over de besteding van de incidentele gelden.

De raad is ook nu kritisch over de toegankelijkheid van BAK. Zij gaat in haar aanvraag voor de subsidieperiode 2025 - 2028 wederom minimaal in op haar publieksbeleid, waar marketing, educatie en participatie deel van uitmaken. BAK beschrijft hoofdzakelijk haar algemene visie op publiek: er zijn meerdere *publics* en *collectivities* die zij aan zich probeert te binden en publiek is eerder deelnemer en partner dan toeschouwer. Deze participatieve benadering van doelgroepen en gemeenschappen op basis van gelijkwaardigheid en wederkerigheid is niet nieuw, maar wel nog steeds interessant. De raad had graag meer gelezen over wie de *publics* en *collectivities* zijn waarop BAK zich de komende jaren richt, hoe de instelling hen denkt te gaan bereiken en wat het deelnemerschap en partnerschap gaan inhouden, anders dan het meedoen aan workshops, trainingen en lesprogramma's. Ook is hij benieuwd welke aandacht er is voor de bezoeker die

geen actieve deelnemer is en voor nieuwe doelgroepen buiten de directe kring van makers, partners en deelnemers rond BAK.

Ambities op het gebied van diversiteit en inclusie met betrekking tot het publiek ontbreken, zoals BAK die ook niet concretiseert op het gebied van programma, personeel en partners. BAK meldt dat zij wil samenwerken met en verbindingen wil leggen tussen fysiek, sociaal, ideologisch en conceptueel 'naburige groepen'. Ter illustratie geeft zij echter alleen voorbeelden uit het verleden en presenteert ze geen toekomstschets. Hetzelfde geldt voor het educatieprogramma voor middelbare scholen, dat uit workshops en toelichting op de presentaties bestaat. Er wordt geen beleid (met doelen, ambities et cetera) geformuleerd en er zijn geen toekomstplannen uitgelicht.

BAK erkent dat de website vooral een specifieke groep specialisten aanspreekt en meldt dat zij medio 2024 in basisvorm een nieuwe, 'voor uiteenlopende *publics*' toegankelijke site lanceert die vanaf 2025 verder wordt verrijkt. Gezien de historie is de raad sceptisch over deze aankondiging en vindt hij het zorgwekkend dat BAK niet meer tempo heeft gemaakt met het verbeteren van haar publieksbereik. De raad hoopt dat het BAK gaat lukken een gelaagde communicatie te realiseren. Die is essentieel om betrokkenheid op te bouwen bij de verschillende *publics* en *collectivities* die zij wil bereiken en om de maatschappelijke relevantie en impact van de instelling aan te tonen. Het is daarbij raadzaam ook de borging van het publieksbeleid te evalueren: met slechts 0,8 fte ligt er veel op het bord van de educatiemedewerkers, die ook nog 'BAK Young Fellows' moeten begeleiden.

De raad is positief over de ontwikkeling van 'BAKsourcing', de methode die BAK vanaf 2024 gaat uitwerken om het omvangrijke 'kennisarchief' met publicaties, online teksten, audiovisueel materiaal en websites open source toegankelijk te maken voor met name het (internationaal) hoger onderwijs. De raad hoopt dat BAK hierin een toegankelijke uitleg van of rondleiding door het archief meeneemt.

Bedrijfsmatige gezondheid

Niet beoordeeld gezien de onvoldoende kwaliteit op (een of meerdere) van de eerste drie beoordelingscriteria.

Geografische spreiding

Niet beoordeeld gezien de onvoldoende kwaliteit op (een of meerdere) van de eerste drie beoordelingscriteria.